

Opgave 2 Politieke bedrijven

10 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg wat volgens Rousseau de relatie is tussen de algemene wil en het algemeen belang: in de algemene wil is ieders visie op het algemeen belang meegenomen / het algemeen belang wordt uitgedrukt door de algemene wil 1
- een weergave van Schumpeters kritiek op Rousseaus opvatting over het algemeen belang: er bestaat geen algemeen belang dat een volk als geheel kan willen omdat er verschil van mening is over wat waardevol is 1
- een argumentatie of bedrijven zich zouden moeten uitspreken over maatschappelijke kwesties, met de opvatting over het algemeen belang van Rousseau of Schumpeter 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Rousseau is in de algemene wil de visie van iedere burger op het algemeen belang gehoord en meegenomen. De algemene wil wordt vervolgens vastgesteld en is daarmee absoluut. De algemene wil is daarmee een wet die voor iedereen geldt en die allen in gelijke mate bevoordeelt. De algemene wil geldt als ieders eigen wil en daarmee is de algemene wil de uitdrukking van het algemeen belang 1
- Volgens Schumpeter is het idee dat democratie een algemene volkswil tot uitdrukking brengt, onhoudbaar. Er bestaat geen algemeen belang dat een volk als geheel kan willen, omdat er verschil van mening is over wat waardevol is 1
- Ik ben het niet eens met stelling 1 en vind dat grote bedrijven zich mogen uitspreken over maatschappelijke kwesties. Daarmee kunnen ze tegelijkertijd het maatschappelijk belang dienen en winst maken. Ik heb net als Schumpeter mijn twijfels bij het bestaan van het algemeen belang als algemene volkswil. Iedereen kan een ander idee hebben over wat waardevol is in het leven. Juist vanuit die gedachte zouden ook bedrijven stelling moeten kunnen nemen in maatschappelijke kwesties 1

of

- Ik ben het eens met stelling 1 en vind dat grote bedrijven zich niet moeten uitspreken over maatschappelijke kwesties. Bedrijven zijn uit op het maken van winst. In een democratie zou volgens Rousseau de algemene wil absoluut en voor allen in gelijke mate bindend en voordelig moeten zijn. Maar als ook grote bedrijven zich vanuit eigenbelang mogen uitspreken over maatschappelijke kwesties, dan is er alleen nog maar strijd om eigenbelang, wat ten koste gaat van het algemeen belang 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met het begrip natuurtoestand dat volgens Rousseau directe democratie de juiste manier is om vrij te zijn: burgers leggen zichzelf de wet op waarmee de vrijheid en autonomie van de natuurtoestand worden herwonnen 1
- een uitleg dat als Nike zich door de publieke opinie via sociale media laat leiden, er volgens Rousseau geen sprake is van directe democratie, met het begrip sociaal contract: Nike heeft niet de plicht via een sociaal contract om zich door de publieke opinie te laten leiden / burgers die via sociale media invloed uitoefenen leggen zichzelf niet de wet op / een sociaal contract wordt alleen tussen burgers gesloten en het bedrijf Nike is geen burger 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- In een directe democratie worden volgens Rousseau door een sociaal contract de vrijheid en autonomie van de natuurtoestand herwonnen doordat individuen zichzelf de wet opleggen. Deze algemene wil is voor iedereen gelijk, waardoor de vrijheid voor iedereen wordt vergroot 1
- De volksraadpleging via sociale media zou volgens de opvatting van Rousseau geen vorm van directe democratie zijn. Bedrijven als Nike hebben niet de plicht via een sociaal contract om zich door de publieke opinie te laten leiden. Er vindt wel een soort volksraadpleging plaats, maar alleen via sociale media en dit levert geen bindende politieke besluiten op 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argument tegen het openen van een vestiging in landen met de doodstraf / landen waar homorechten niet bestaan / landen waar minderheden worden vervolgd, met het begrip ‘universalisme’ als algemene geldigheid van normen en waarden 1
- een argument voor het openen van een vestiging in landen met de doodstraf / landen waar homorechten niet bestaan / landen waar minderheden worden vervolgd, met het begrip ‘relativisme’ als relatieve geldigheid van normen en waarden 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Bedrijven mogen geen vestiging openen in landen met de doodstraf, landen waar homorechten niet bestaan of landen waar minderheden worden vervolgd. Leidinggevenden van bedrijven zouden moeten handelen volgens universele normen die voor iedereen gelden, zoals de universele rechten van de mens (universalisme). En in de genoemde landen hebben mensen die rechten niet. Vrijheid en gelijkheid zouden altijd en overal moeten worden nagestreefd, en in landen waarin dat niet gebeurt, moet je geen vestiging openen 1
- Bedrijven mogen een vestiging openen in landen met de doodstraf, landen waar homorechten niet bestaan of landen waar minderheden worden vervolgd. Leidinggevenden van bedrijven kunnen niet zomaar voor mensen in andere culturen bepalen aan welke normen ze zouden moeten voldoen (cultuurrelativisme). De normen van de leidinggevenden zijn bepaald door de cultuur waarin zij zijn opgegroeid, net zoals dat geldt voor de normen in de landen waarin ze een vestiging willen openen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argument voor de stelling dat het goed is om leerlingen tijdens burgerschapsonderwijs te laten nadenken over maatschappelijke invloed die ze later mogelijk via bedrijven uitoefenen, met Biesta's begrip 'politiek bestaan': altijd met andere mensen in dezelfde wereld leven waarin iedereen de mogelijkheid heeft op zijn eigen manier te leven 1
- een argument tegen de stelling dat het goed is om leerlingen tijdens burgerschapsonderwijs te laten nadenken over maatschappelijke invloed die ze later mogelijk via bedrijven uitoefenen, vanuit een van Biesta's kritiekpunten op burgerschapsonderwijs: onrealistische verantwoordelijkheid / individualistische benadering van onderwijs / individualistische visie op democratie 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Biesta's opvatting van politiek bestaan zou het goed zijn om tijdens burgerschapsonderwijs na te denken over mogelijke latere maatschappelijke invloed via bedrijven. School moet volgens hem niet alleen kennis en vaardigheden bieden, maar ook ruimte geven om politiek te bestaan. Dat wil zeggen: altijd met andere mensen in dezelfde wereld leven, op eigen subjectieve manier leven, onder zelf gestelde wetten, onder voorbehoud van diezelfde mogelijkheid voor anderen. Het is een goede zaak als je moet nadenken over de politieke invloed die je kunt uitoefenen vanuit bedrijven, door bijvoorbeeld met voor- en tegenstanders te bespreken of je goede uitvindingen over plastic opruimen als bedrijf gratis weg moet geven 1
- Politiek bestaan moet ook in de samenleving als geheel mogelijk zijn. Anders krijgen scholen een onrealistisch grote verantwoordelijkheid voor maatschappelijke problemen. Als leerlingen later geen maatschappelijke invloed kunnen uitoefenen op bedrijven omdat daar geen ruimte is voor politiek bestaan, dan heeft het ook geen zin om scholen via burgerschapsonderwijs daarvoor verantwoordelijk te maken 1

of

- Het idee dat scholen democratische burgers moeten produceren laat een individualistische benadering zien van democratisch onderwijs, waarbij het alleen gaat om het aanleren van vaardigheden van het individu zonder daarbij de context te betrekken waarin leerlingen leven. Leerlingen tijdens burgerschapsonderwijs laten nadenken over hoe zij maatschappelijke invloed kunnen uitoefenen via bedrijven heeft geen zin als het hier alleen maar gaat over een individuele vaardigheid om later je mening te kunnen geven in een bedrijf, en niet gaat over de sociale context waarin sommigen wel en anderen niet op invloedrijke posities in bedrijven terecht kunnen komen 1

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Vanuit Biesta's kritiek dat burgerschapsonderwijs uitgaat van een individualistische visie op democratie is het alleen goed om leerlingen te laten nadenken over de mogelijke maatschappelijke invloed die ze kunnen hebben via bedrijven als ze dat samen zouden doen en als er recht wordt gedaan aan meerdere invullingen van democratie. Het risico bestaat dat als je burgerschapsonderwijs gebruikt zoals in de stelling, leerlingen alleen maar vanuit hun eigen individualistische invulling gaan 'nadenken'

1

14 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van Kelsens opvatting dat partijen in een democratie niet verboden mogen worden: dit gaat in tegen de democratische waarden / anders houdt een democratie op een democratie te zijn
- een weergave van Van den Berghs opvatting dat partijen in een democratie wel verboden mogen worden: de beslissing om de democratie op te heffen is niet vatbaar voor zelfcorrectie en mag daarom uitgesloten worden / gedachtewisseling moet mogelijk zijn
- een argumentatie met een afweging van deze twee opvattingen of politieke invloed van grote internationale bedrijven verboden moet worden

1

1

1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Kelsen kunnen ondemocratische partijen niet worden verboden. Ook als een democratie door de opkomst van een ondemocratische partij ondermijnd lijkt te worden, moeten democraten trouw blijven aan hun overtuigingen en aan het ideaal van vrijheid, en hopen dat de democratie weer zal herleven
- Volgens Van den Bergh kunnen ondemocratische partijen wel worden verboden, omdat een partijverbod volgens hem geen schending van de principes van de democratie is. In een democratie zijn alle beslissingen te herroepen, behalve de beslissing om op democratische wijze te besluiten de democratie af te schaffen. Daarom valt deze beslissing buiten de democratie en kan die verboden worden
- Ik vind dat de politieke invloed van grote internationale bedrijven moet kunnen worden verboden, uitgesloten of aan banden gelegd. Grote techbedrijven zijn zo rijk en machtig dat ze zelfs democratische verkiezingen kunnen beïnvloeden, zoals in het verleden al is gebeurd. Volgens Kelsen moeten we trouw blijven aan democratische overtuigingen en aan het ideaal van vrijheid. Maar daarmee bestaat het gevaar dat de enorm rijke techbedrijven op ondemocratische wijze steeds meer macht naar zich toetrekken om hun winst te maximaliseren. Die invloed ondermijnt de mogelijkheid van gedachtewisseling en daarom vind ik met Van de Bergh dat zulke invloed verboden moet kunnen worden

1

1

1

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Het vermogen tot zelfcorrectie van een democratie verdwijnt niet met politieke invloed van grote techbedrijven. Die kunnen weliswaar democratische verkiezingen beïnvloeden, zoals in het verleden al is gebeurd, maar burgers kunnen daarop reageren. Ze kunnen bijvoorbeeld proberen de bedrijven op andere gedachten te brengen of ervoor kiezen geen gebruik meer te maken van die techbedrijven. Daar is geen onomkeerbare grens voor democratie, zoals in de opvatting van Van den Bergh. Als de techbedrijven hun koers veranderen, door andere gedachten of door financiële verliezen, dan herleeft de democratie dankzij de burgers. Dat is volgens Kelsen het vertrouwen dat burgers in democratie zouden moeten houden. Daarom vind ik niet dat de politieke invloed van grote internationale bedrijven moet worden verboden

1